

Marjolein Westerterp

Jan Terlouw:
*'Mensen, het is lastig
maar het kan...'*

DE WOORDEN VAN...

ISVW UITGEVERS

Marjolein Westerterp

*‘Mensen, het
is lastig
maar het
kan...’*

De woorden van Jan Terlouw

ISVW UITGEVERS

*‘Laten we elkaar weer vertrouwen
en ophouden met het verwoesten
van de aarde.’*

– Jan Terlouw

Inhoud

I	
De ontmoeting	
7	
II	
Het touwtje uit de brievenbus	
15	
III	
De waarde van de wetenschap	
29	
IV	
De politiek en het hart van de samenleving	
45	
V	
Het belang van wetten en democratie	
61	
VI	
Bewonderenswaardige leiders	
67	
VII	
De jeugd heeft de toekomst	
79	
VIII	
Twijfel en religie	
87	

	IX	
De kracht van het woord		
	95	
	X	
Moraliteit en de Koning van Katoren		
	105	
	XI	
Vrijheid en herdenken		
	119	
	XII	
Medemenselijkheid		
	131	
	XIII	
De aarde, compagnon of slaaf		
	137	
	XIV	
Voltooid leven		
	147	
	XV	
De kunst van het leven		
	153	
	XVI	
Stippen op de horizon		
	165	
Jan Terlouw in het kort		
	181	
Bronnen		
	184	

De ontmoeting

De brievenbus staat aan het begin van een smalle oprijlaan die leidt naar het landgoed. Er hangt geen touwtje uit. Nee, er is een houten constructie en een briefje: *Post in de bak hiernaast svp, er broedt een koolmeesje in de brievenbus.* Negen eitjes worden uitgebroed en enkele weken later verlaten de jonge vogels het nest. De brievenbus mag weer gevuld.

Dagelijks ontvangt Jan Terlouw verzoeken en boeken, bezorgd per e-mail – tientallen per dag – of in de brievenbus. Een verzoek om een voorwoord of aanbeveling. Of soms wordt het boek persoonlijk afgeleverd. Zo ook tijdens ons eerste gesprek. Plotsklaps staat er een man op het terras. Galant staat Terlouw op. ‘Sorry, ik heb zeker de bel niet gehoord. Maar neem me niet kwalijk, ik ben in gesprek zoals u ziet.’ De man knikt en legt uit: ‘Het gaat over bomen, ik dacht dat u er wel interesse in zou hebben.’ Jan noemt enkele van de vele boomsoorten op zijn landgoed en belooft naar het boek te zullen kijken.

De telefoon rinkelt bijna ieder uur – ondanks coronatijd waarin de agenda ineens stil en leeg werd. Terlouw vindt dat oprecht jammer, want hij geniet nog altijd van de mogelijkheid zijn boodschap uit te dragen, waar en hoe hij maar kan. Hij wil de jeugd bereiken, een steuntje in de rug

bieden en de volwassenen waarschuwen: we zijn verkeerd bezig in onze omgang met de natuur, maar het is nog niet te laat. Het zal moeilijk zijn, maar er zijn oplossingen. Een betere wereld, of in ieder geval geen slechtere wereld voor onze kinderen en kleinkinderen, het kán.

Ik vertel hem dat het me opvalt dat hij elke keer wanneer hij een visie uitdraagt, op het eind opveert, alsof hij het belang van zijn verhaal met een huppeltje wil onderstrepen. ‘Doe ik dat? Daar ben ik me niet van bewust. Ik zal er eens op letten.’

Wellicht, bedenkt hij later, heeft het te maken met zijn toespraken voor de partij. ‘Daarin moet je inspireren, motiveren, het vuur laten branden, de passie aanwakkeren en het vertrouwen dat men in je heeft bevestigen.’

Natuurlijk heeft het leven sporen getrokken. Tegenover me zit een *éminence grise*, slank, bereid om te delen wat hem op het hart ligt, er woorden aan te geven of ervoor te vinden. Zijn toon is meestal serieus, er zijn altijd zinnen die met nadruk worden uitgesproken. Of met twijfel. Af en toe breekt de lach door en herken ik de jeugdige Jan Terlouw van foto's uit zijn politieke leven.

We spreken al bij de eerste ontmoeting af elkaar te tutoyeren. In plaats van een hand geven we elkaar een elleboog. Na elke afspraak begeleidt hij me naar de auto en zwaait me uit.

Elke afspraak ook maak ik nader kennis met het leven op zijn domein. Het landgoed met enkele hectares weide-

grond heeft hij kunnen aanschaffen dankzij de lezers van zijn boeken.

‘Er is gisteren een kalfje geboren. Wil je het zien?’ en dan met een blik op mijn keurige schoenen. ‘Je moet wel laarzen aan. Ik heb die wel voor je.’ En zo loop ik met hem en Annette in de laarzen van zijn overleden vrouw Alexandra, naar het nieuwe kalfje.

Hij vertelt al wandelend het verhaal van de gans die dacht dat ze een kip was en die hij erfde, toen Alexandra en hij 28 jaar geleden naar Twello verhuisden. ‘De vorige eigenaren van het landgoed hadden een bevrucht ganzenei laten uitbroeden door een kip. De gans probeerde kippen-geluiden te maken, wat heel merkwaardig klonk, waggelde achter moeder kip aan, was bang voor de wilde ganzen op het terrein en gruwde van water. Ze gedroeg zich als een echte kip. Ze legde eieren en probeerde die uit te broeden, tevergeefs want er was geen mannetje in de buurt geweest. Ik kocht het jaar daarop twee bevruchte ganzeneieren en liet haar die uitbroeden. Zodra de jonge gansjes uit het ei kwamen, renden ze naar het water. Moeder kip-gans overwon haar afkeer voor water en zwom haar kroost achterna. Vervolgens overwon ze haar angst voor de andere ganzen en liet voortaan de kippen links liggen.’

Hij wil er maar mee zeggen: de natuur is altijd aanwezig, als vriend, als vijand, als bron van inspiratie. De natuur kan wreed zijn, maar ook verrassend en ongelooflijk lieflijk.

Bij een volgende gelegenheid krijg ik vooraf een mailtje. ‘Zou je straks willen helpen? Er is een kalfje ontsnapt en dat moeten we teruggedrijven.’

Als ik ter plaatse en bereid ben, vertelt hij met een

twinkeling in de ogen dat kalfje Jaro heeft besloten om niet met de groep mee naar de nieuwe wei te gaan. ‘Ja, het is een eigenwijsje, zeer eigengereid.’ Een knipoog naar Annette met wie hij sinds kort zijn leven deelt.

We spreken elkaar een aantal malen, er zijn thema’s die terugkeren. Belangrijke woorden als rechtvaardigheid en moraal. Vertrouwen. Vrijheid. Opvoeden. Altijd voert hij me terug naar de drie belangrijkste periodes uit zijn leven: de wetenschap, politiek en het schrijverschap.

Zijn eerste zin, nog voor ik een vraag heb gesteld, is: ‘Het schrijverschap is het meest wonderlijke dat me in mijn leven is overkomen.’ Maar het meest boeiend vond hij zijn politieke loopbaan. Ineens bevond hij zich in het hart van de samenleving. De democratie, hij zag het belang van regelgeving en wetten. ‘Ineens deed ik ertoe, kon ik iedereen bellen.’

Zijn geest is lenig. ‘Je moet toch wat te doen hebben. *Use it or lose it*, dat geldt voor je spieren en dat geldt voor je hersens, dat geldt voor het autoraampje als je dat een tijdje niet hebt gebruikt. Als je Pasen ziet als het feest van de lente, Kerstmis als het feest van het nieuwe licht en Pinksteren als het feest van de inspiratie, dan vind ik Pinksteren het mooiste.’

Hij zoekt uitdaging na uitdaging. Dit boek is er ook weer een. Hoewel hij er een hekel aan heeft om terug te kijken, in het verleden te graven, vraag ik hem om dat toch te doen. ‘Denk je dat dat nou zo interessant is’, vraagt hij bescheiden. Met de biografie die in 2016 over hem verscheen, had hij ook moeite. ‘Ik heb de auteur gesuggereerd dat liever te doen als ik dood was.’

Natuurlijk verleende hij wel ruimhartig zijn medewerking.

‘Ook ik heb jouw woorden nodig. Wachten tot je dood bent, is voor mij erg onhandig’, meld ik.

‘Laten we het dan maar doen’, zegt hij.

‘Ik hoop dat het wel ook over de politiek gaat’, voegt hij voorzichtig toe na ons laatste gesprek.

Hij corrigeert me als ik opschrijf ‘Jan Terlouw weet zeker dat’, en vertelt ‘ik heb in 2011 een boek geschreven, *Hoed u voor mensen die iets zeker weten*. Daarin zeg ik: Al vrij lang geleden ben ik tot de overtuiging gekomen dat op geen enkele wezenlijke vraag een definitief antwoord mogelijk is. Dat verontrust me niet, ik vind het eerder geruststellend. Vragen zijn diepzinnig, mysterieus, ze hebben de sierlijke vorm van het vraagteken. Vragen kunnen steeds een nieuwe vorm aannemen, een nieuw licht werpen op het probleem waaraan ze hun bestaan danken. Antwoorden plegen moord op het probleem. We weten dus niets zeker, we hebben wel een mening.’

En zo hebben we samen gedwaald door zijn leven, zijn jeugd, waar door de oorlog een groot stempel op werd gedrukt, de studententijd in Utrecht, op kamers bij zijn tante Hennie waar hij een fantastische tijd beleefde. ‘Tante Hennie was een beetje een bangige vrouw. Ze durfde eigenlijk niks, was angstig voor veeboten en stopcontacten. Maar ze heeft wel de hele oorlog meerdere Joden in huis gehad. Daarna werd ze weer net zo bangig als daarvoor, terwijl ze een heldin was.’

Natuurlijk hebben we het vergrootglas op zijn succesvolle schrijverschap gelegd, de aanleiding ervoor, het tot stand

Jan Terlouw zet zich onvermoeibaar, met veel passie en optimisme, in voor de toekomst van de generaties na ons. Hij stelt voor om de natuur te zien als compagnon en niet als slaaf die je kunt uitbuiten. Om elkaar weer te vertrouwen en op te houden met het verwoesten van de aarde.

Zijn rijke loopbaan op het gebied van de wetenschap, politiek en schrijverschap leverde Terlouw nog meer inzichten op. Samen met Marjolein Westerterp filosofeert hij volop over thema's als verandering, leiderschap, fantasie, liefde, optimisme en vrijheid.

Een rijk en opbeurend boek vol wijsheden die ertoe doen.

